Een vrouw vertelt dat ze ontzettend blij is
met haar familie en dat ze enorm gelukkig is
dat ze voor haar ouders mag zorgen
die veel hulp nodig hebben. Ze huilt en huilt.
Ze zegt nog een keer dat ze gelukkig is.
Dat je alles voor je familie moet overhebben.
Dat herken ik zegt een jonge vrouw.
Ik bedoel, dat zou ik willen herkennen.
Ze moet vooral denken aan één moment
toen ze onderaan de trap stond
en er alweer een nieuwe vriend van haar moeder
naar beneden kwam, die zei: denk maar niet
dat jij hier kunt blijven wonen.
Daar ga ik wel voor zorgen.

Een jongen is zo vaak zonder vaste verblijfplaats
van plek naar plek gegaan
van opblaasmatras bij vrienden
naar de bank bij familie
dat hij zich het meeste thuis voelt
wanneer alles op losse schroeven staat.
Ik haal opgelucht adem
wanneer ik op een opgerold tapijt ga zitten
wanneer de stoelen en tafels
bij wijze van spreken
al in de verhuiswagen staan.

Ik voel me nog het meeste thuis
in de tijdelijke opvang
zegt een jonge vrouw.
Waar de regels duidelijk zijn
en je kunt rekenen op elkaar.
Waar andere jonge vrouwen zijn
die weten wat het is
om geen vaste verblijfplaats te hebben.

Het meervoud van thuis

door Maria Barnas

Een meisje aarzelt om te gaan zitten.
Ik kan nu even niets zeggen.
Moet ik gaan zitten?
Ze gaat zitten.
Ik moet even weg.
Mag ik wel even luisteren?
Ik kan niet blijven.
Ze verlaat de kamer
en komt na een half uurtje terug.
Ze zegt: Ik voel me wel eens thuis
op een plek waar mensen weten
wat het is om geen thuis te hebben.

Een jonge vrouw vertelt met kalme stem
mijn zus krijgt binnenkort een baby
maar die mag ze niet houden.
Net als haar vorige baby's.
Ze kan niet goed voor zichzelf zorgen
dus denken ze dat ze ook niet
voor haar kinderen kan zorgen.
Mijn moeder heeft ook niet echt voor mij gezorgd.
Ik leer nu stapje voor stapje wat dat is
om je elke dag te wassen
om te koken voor jezelf.
Daar haal ik veel voldoening uit.
Ik heb nu een eigen huis.
Maar ik ben elke dag bang dat ik het fout doe
dat ik alles kwijtraak en weer op straat sta.

Iemand vraagt: wat kun je dan fout doen?
Ik weet het niet. Dat maakt het juist zo eng.

Met haar ogen op haar schoenen gericht
vertelt een meisje dat haar ouders beneden
een spelletje aan het doen waren met haar zus.
Zij mocht niet meedoen.
Zonder eten naar bed gestuurd.

Deze keer omdat ze de telefoon niet had opgenomen
tijdens een schoolreisje.
Haar ouders belden om de paar minuten
om te vragen wat ze aan het doen was. Wat dacht ze
wel niet, waarom was ze zo egoïstisch?
Ik probeerde er een leuke dag van te maken.
De volgende dag pakte ze stiekem haar spullen
liet ze achter bij een buurvrouw
waar ze de spullen na school mocht ophalen.
Ze is nooit meer teruggegaan.
Het enige waar ik spijt van heb
is dat ik mijn zusje niet heb meegenomen.

Een vrouw die spreekt in korte, heldere zinnen
vertelt dat ze blij was
eindelijk een eigen huis te hebben.
Ze had een tafel gekocht
een bed, een paar planten, een bank.
Op aanraden van een vriendin
kocht ze een staande lamp en een tafellamp.
Ze kreeg kussentjes voor op de bank.
Hoe moest ze die neerleggen?
Alles stond op de goede plek
maar toen ze op de bank ging zitten
leek het huis in haar weg te zinken.
Wat doet een mens zoal op een bank, in een huis?
Ze wist niet waar ze moest beginnen.

Een jongen vertelt dat hij als kind geen thuis
meer had nadat zijn ouders waren gescheiden.
Zijn moeder verhuisde steeds
van tijdelijke plek naar tijdelijke plek.
Hij wilde niet bij zijn vader wonen
maar verlangde wel naar een vaste plek
zodat hij niet steeds zijn koffer moest pakken.
Zodat hij ergens kon blijven.
Hij voelde zich zo schuldig dat hij steeds overwoog
toch maar bij zijn vader in te trekken.
Ik wist niet waar ik thuishoorde.
Hij kijkt zoekend om zich heen
alsof hij het nog steeds niet weet.

Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie →

Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie →

→ Volwaardige Participatie

Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardig

Theo Tegelaers
Van ONVOLWAARDIGE PARTICIPATIE naar Volwaardige Participatie

Inleiding: Paradigmaverschuiving

Hoewel er in deze onzekere tijden veel gesproken wordt over het belang van de zorg voor een sociaal en economisch gezonde samenleving, zien wij — het projectteam van Volwaardige Participatie: theatermaker Lotte van den Berg, schrijver Maria Barnas, architect Patrick Roegiers en curator Theo Tegelaers — nog veel zorgloosheid om ons heen. We worden hier dagelijks aan herinnerd, mede door het alsmaar groeiende probleem van dak- en thuisloosheid onder jongeren. We leven in een land waarin het neoliberale kapitalisme-denken decennialang consequent voorrang heeft gegeven aan winst boven mensen. Zorgwerk is ondergewaardeerd, kwetsbaarheid wordt als afwijkend gedrag bestempeld en als eigen verantwoordelijkheid afgedaan, succes is een persoonlijke verdienste. Maar aandacht hebben voor de behoeften en kwetsbaarheden van anderen, en je daarmee soms ook zelf in een delicate positie bevinden, vraagt inspanning en toewijding — en verdient waardering.

Zorgen voor betekent niet alleen het bieden van praktische zorg en het investeren in verbinding, maar ook het creëren van solidariteit die zich richt op verandering. Goede zorg is ook het vermogen om de politieke, sociale, materiële en emotionele omstandigheden te scheppen waarbinnen mensen zo goed mogelijk gedijen. Dit vraagt om nieuwe vormen van organisatie, om *governance* die draait op een gezamenlijk gedeelde en gevoelde verantwoordelijkheid voor zorg en het zorgwerk dat nodig is voor het creëren van gezonde gemeenschappen. Als de Covid-19 pandemie iets heeft blootgelegd, is het wel het belang van onderlinge verbindingen; de pandemie heeft ons laten zien dat het onbegrensde begrensd is en we elkaar daadwerkelijk nodig hebben.

Wanneer we de wederkerige behoefte aan zorg als een essentieel onderdeel van de menselijke conditie en dus van de samenleving zien, kan er een ander gesprek over zorg worden gestart — voorbij de bestaande paradigma's. Dit gesprek hebben wij met alle betrokkenen bij het project Volwaardige Participatie én ervaringsdeskundigen actief willen voeren en verder willen brengen.

Jonge mensen die geen huis hebben en op straat leven: het pijnlijke symptoom van een falend sociaal stelsel

In Nederland leven meer dan 10.000 jonge mensen zonder thuis en zonder huis. Dat is de beschamende uitkomst van jaren neoliberaal beleid. Eén van de rijkste landen ter wereld krijgt het niet voor elkaar goed voor haar jongeren te zorgen. Dat is niet alleen een probleem van deze jongeren, maar van ons allemaal: een probleem dat duidt op structurele tekortkomingen in de manier waarop de zorg georganiseerd is.

Jongeren, en de professionals, netwerken en organisaties die zich voor hen inzetten, hebben te maken met een overgereguleerd sociaal stelsel vol schotten. Dat stelsel is gebaseerd op controle en voorwaarden waaraan jongeren moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de vereiste zorg. Het vertrouwen en de onvoorwaardelijke wil om hen te helpen ontbreken vaak. Jongeren voelen zich afhankelijk, hun lot ligt in de handen van anderen, ze worden van het kastje naar de muur gestuurd en ervaren hun situatie als uitzichtloos. Ze lijken er weinig invloed op te hebben, maar de boodschap dat het probleem en de oorzaak van hun dakloosheid bij henzelf ligt, klinkt wel door in het huidige systeem.

Daarom is het tijd voor een nieuwe inspirerende en integrale visie op wat zorg betekent voor en binnen onze samenleving. Het is tijd om ruimte te geven aan innovatieve ideeën en initiatieven die al overal in het land ontstaan. Het vereist echter politieke daadkracht om het bestaande beleid zodanig te herzien dat het recht doet aan een menswaardiger aanpak. Met alleen het *opzetten* van vernieuwende pilots en projecten lossen we het probleem niet structureel op. Het is nodig de verschillende sectoren als zorg, onderwijs en werk te overstijgen en de krachten te bundelen voor een *duurzame* praktijkgerichte aanpak.

De ministeries van SZW (Sociale Zaken en Werkgelegenheid), OCW (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) en VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) hebben de handen daarom ineengeslagen en gezamenlijk miljoenen uitgetrokken voor de ontwikkeling van nieuwe pilotprojecten rond de aanpak van dak- en thuisloze jongeren. Wij zijn als het samenwerkingsverband Volwaardige Participatie een van die partijen die hiertoe een opdracht kregen. Tijdens het vooronderzoek voor het project voerden we tientallen gesprekken met zorgmedewerkers, ambtenaren, ervaringsdeskundigen en natuurlijk de jongeren zelf. En wat blijkt? De jongeren worden overal gevraagd aan te schuiven bij plannen makende bestuurders, social designers en allerhande planontwikkelaars. Aan pilotprojecten geen gebrek: informatie-apps, alternatieve loketten, postbussen, experimenten met basisinkomen, ontwerpen voor goedkope woningen voor jonge mensen. Stuk voor stuk waardevolle initiatieven met hoopgevende resultaten voor de jongeren die hiermee bereikt worden. Maar worden ze ook grootschalig uitgerold? Nee. De antwoorden en oplossingen zijn er, maar de politieke wil die moet leiden tot gepaste steun voor *alle* jongeren ontbreekt.

Er is een overkoepelend verhaal nodig, een beleidsvisie met daarin verankerd de waarden die de bouwstenen vormen voor de structurele oplossing van dit gedeelde probleem. Want ongewenste dakloosheid kan verholpen worden.

Om welke waarden gaat het?

Wat we uit alle gesprekken en aanvullend onderzoek voor Volwaardige Participatie hebben geleerd, is dat de basis voor deze bouwstenen de volgende elementen zou moeten bevatten.

— De zorg voor elkaar en een gezonde omgeving, waarbij voorkomen voorop staat.

— Een centrale rol voor lokale gemeenschappen in de organisatie en de regie-voering is *key*, omdat opgedane kennis zo makkelijker geïmplementeerd kan worden in een vernieuwende aanpak in een bepaald gebied.

— Een verschuiving van persoonsgerichte zorg naar relatiegerichte zorg en onder steuning. Daarvoor is het belangrijk het accent in de discussie te verleggen van autonomie, individualiteit, en persoonlijk succes naar

— (de waarde van) kwetsbaarheid, wederzijdse afhankelijkheid, positieve relaties en sociale netwerken.

— Meer oog hebben voor wat mensen onderling voor elkaar kunnen betekenen, en minder een beroep doen op professionele systemen die vaak op grote afstand staan van de directe sociale omgeving en gemeenschap.

— Mogelijkheden verruimen (financieel en organisatorisch) voor sociale netwerken om zelf initiatieven te nemen en met oplossingen te komen.

— Openbare plekken gebruiken voor onafhankelijke informatievoorziening, het betrekken van kennisinstellingen en het inzetten van studenten bij het monitoren van projecten.

We zijn ervan overtuigd dat dit helpt de zorg menselijker, laagdrempeliger, meer nabij en betaalbaar te maken.

Wat we constateerden

Mensverspilling is gaande, naast verspilling van budgetten.

Er wordt momenteel veel overheidsgeld besteed aan tijdelijke opvang voor jongeren, waarbij de doorstroom muurvast zit. Wij denken dat dat geld ingezet kan worden voor meer zelfstandige, veilige onderkomens: plekken die een persoonlijk maatwerkplan bieden ter ondersteuning van de jongere, gericht op educatie, werk en het vertrouwen in zichzelf. Dit kan vaak binnen de bestaande budgetten, door deze anders in te zetten en met als doel meer zeggenschap en slagkracht toe te kennen aan uitvoerende organi-saties en jongeren zelf.

Tevens constateren wij dat er al vele mooie en vernieuwende projecten zijn ontwikkeld en opgezet door goedwillende en volhardende burgerinitiatieven en maatschappelijke organisaties. Hoe bewaren en delen we de kennis en ervaringen die hierbij, in het veld, zijn opgedaan? Hoe zorgen we ervoor dat die ook toegankelijk worden voor anderen, zodat niet iedereen het wiel opnieuw hoeft uit te vinden en telkens tegen dezelfde obsta-kels aanloopt? En hoe bereiken we dat die kennis in beleid terecht komt?

Het vervolg

Bovenstaande vragen uit de ontwikkelfase werden de inzet voor het vervolg van Volwaardige Participatie. Om te beginnen wilden wij als team een serie gesprekken voeren binnen verschillende gemeenten: *Ha Hap Haper: Op zoek naar een nieuwe taal.*

Ha Hap Haper: Op zoek naar een nieuwe taal

Het idee was om de gesprekken te voeren met een verticaal samengestelde groep deelnemers, bijvoorbeeld met bestuurders, beleidsmakers, woningcorporaties, leiding-gevenden, maatschappelijke zorgverleners, ervaringsdeskundige jongeren, familie-leden en naasten. Met deze gesprekken beoogden we de deelnemers anders te laten denken en handelen in hun dagelijkse praktijk. Hoe kunnen we elkaar weer gaan zien als mens, en niet als een professional met een agenda of als een jongere met een pro-bleem? Zo zou er een ander bewustzijn kunnen ontstaan over de eigen rol en hoe je hier, vanuit een persoonlijke motivatie, intentie of behoefte invulling aan kan geven. Wat heb je te bieden en wat zou je willen bieden? En de jongeren, wat zouden zij jou kunnen bieden en wat hebben ze echt nodig, welke aandacht en vorm van zorg? We waren benieuwd naar het persoonlijke gevoel en het bevragen van elkaars kwetsbaar-heden. Waar zitten die, wat is jouw angst om te spreken, waar ben je bang voor om op afgerekend te worden?

Het eerste gesprek vond plaats in de gemeente Den Haag. In dit gesprek stonden de begrippen ‘thuis’ en ‘(on)voorwaardelijkheid’ centraal. Lotte van den Berg van dialogical art platform *Building Conversation* begeleide ‘het gelijkwaardige gesprek’ waarbij de deelnemers patroon- en roldoorbrekende manieren van spreken en denken ervoeren. Op een open, uitdagende en tegelijkertijd speelse manier werden zij bewust van het feit dat ze medemaker zijn van de sociale structuren waarbinnen ze functioneren. Na het gesprek brachten we, onder begeleiding van Maria Barnas, de aandacht naar de momenten waarop mensen niet goed uit hun woorden kwamen: de aarzelingen, de stiltes of de haperingen. Vervolgens bespraken we waar de haperingen door ontstonden, om ze te duiden en begrijpen: waar lukt het niet je uit te spreken, voor jezelf op te komen of je kwetsbaar op te stellen? Vragen die zowel voor een gemeenteambtenaar als een jongere zonder thuis van belang zijn.

Het tweede gesprek van *Ha Hap Haper: Op zoek naar een nieuwe taal* zou in de gemeen-te Almere plaatsvinden, in het kader van de toekomstige pilot ‘Innovatief woonconcept ambulantisering jongeren en jongvolwassenen in Almere’. In dit gesprek wilden we ons richten op het formuleren van gezamenlijke waarden, vertrekkend vanuit de begrippen ‘verbinding’ en ‘eigenaarschap’. Helaas kreeg dit gesprek, ondanks de lange zorgvuldige voorbereidingen, geen doorgang.

Daarop besloten we dat we de middelen die we ontvingen om ‘ons’ project Volwaardige Participatie te realiseren beter konden besteden aan het zichtbaar maken van het pro-bleem dakloosheid, vanuit het perspectief van de jongeren zelf.

Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie

Onderzoek door en met jongeren zelf

Hoe ervaren jongeren het als er, door anderen, over hun situatie gesproken wordt? Het is van wezenlijk belang de jongeren niet alleen als ervaringsdeskundigen te beschouwen, maar ook als onderzoekers binnen het project — en met hen in te zoomen en te reflecteren op wat zij zelf belangrijk vinden in het zoeken naar oplossingen voor verbeteringen. Wat zouden zij willen doen, vanuit hun ideeën en expertise? Samen met Fanny Koerts van Up to Us voerden we het gesprek met het jongerenpanel van de Derde kamer. Bij het gesprek waren naast het team van Volwaardige Participatie ook Sandra Trienekens van Urban Paradoxes en schrijver en politicoloog Wytske Versteeg aanwezig. Het essay van Versteeg, verderop in deze publicatie, is naar aanleiding daarvan geschreven.

Uiteindelijk stelden de jongeren voor om een project te maken rondom de problematische beeldvorming over dakloosheid en specifiek dakloze jongeren. Mensen zijn door gebrek aan kennis en informatie vaak niet goed in staat om te begrijpen wat het betekent om dakloos te zijn, en dat niemand hier zelf voor kiest. Door de beeldvorming rondom jongeren anders te *framen* kan er ruimte ontstaan voor begrip en empathie. Misschien kan dit mensen in beweging brengen, doordat ze beseffen dat dakloosheid een gedeeld maatschappelijk probleem is. Door met de beeldvorming aan de slag te gaan kan bovendien het gevoel van schaamte en taboe rondom dakloosheid bij jongeren door henzelf worden verbroken. Het doel: het vergroten van inzicht in de oorzaken en gevolgen van dak- en thuisloosheid, met behulp van een reëel en divers beeld van en door jongeren die dakloos zijn, raken of waren.

We hebben Up to Us gevraagd samen met de jongeren van de Derde kamer een concreet voorstel te ontwikkelen dat we als projectteam van Volwaardige Participatie kunnen ondersteunen, zowel financieel als met onze expertise en inzet. Dit werd het project *Wie van de 10?*, dat zich richt op het doorbreken van de vooroordelen rondom de beeldvorming van dakloze jongeren.

Team Volwaardige Participatie maakt haar budget beschikbaar en stelt haar expertise ter beschikking voor de realisatie van het project *Wie van de 10?*. We hopen hiermee bij te kunnen dragen aan het creëren van verandering en aan de hoognodige paradigmaverschuiving.

Reële beeldvorming

Jongerenpanel de Derde Kamer bestaat uit een team van jongeren die allemaal ervaring hebben met dak- of thuisloosheid. Een van hun speerpunten voor 2023 is het bijdragen aan een reële beeldvorming van dak- en thuisloze jongeren. Daarbij focussen ze op:

- het doorbreken van schaamte en taboe rondom dakloosheid en aanverwante thema's
- het vergroten van kennis over de oorzaken en gevolgen dak- en thuisloosheid
- het laten zien van een reëel en divers beeld van jongeren die dakloos raken of waren

Dit doen ze niet alleen door zichtbaar te zijn in de media, te spreken op diverse podia en bij te dragen aan beleidsvorming, maar ook met eigen initiatieven.

Wie van de 10?

Dakloosheid kent vele gezichten. Toch denken veel mensen bij dakloosheid aan een man met een onverzorgde grijze baard, versleten kleren en boodschappentassen met blikjes bier om zich heen. Om dit beeld te doorbreken en het brede publiek te doen beseffen hoe verschillend dak- of thuisloze jongeren zijn, en hoe ze dak- en thuisloos zijn geworden, organiseert Volwaardige Participatie in samenwerking met het Jongerenpanel de interventie 'Wie van de 10?'

Wat gaan we doen?

Op een openbare plek zitten 10 jongeren op een rijtje. Door een interviewer wordt aan willekeurige voorbijgangers gevraagd wie van deze 10 jongeren dakloos is of is geweest. Voorbijgangers wordt gevraagd om hun eerste indruk, en waarom zij denken of een bepaalde jongere dakloos is of is geweest. Aan het eind van ieder gesprek onthult de interviewer dat elk van de jongeren dakloos is of is geweest. Later op de dag is er ruimte voor de voorbijgangers om persoonlijk kennis te maken met de jongeren en om een openhartig gesprek te voeren over dakloosheid en de vooroordelen die daaraan kleven (en hoe terecht die wel of niet zijn). Zowel de eerste reacties als de gesprekken tussen voorbijgangers en jongeren worden opgenomen (beeld en/of geluid). Ook alle individuele verhalen van de jongeren worden opgenomen. Al het materiaal zal via diverse publieke kanalen worden gedeeld en ingezet voor het creëren van reële beeldvorming rondom dak- en thuisloosheid bij jongeren.

Zo komt het beeldmateriaal bijvoorbeeld ook terecht in de Toolkit voor Gemeenten van het ministerie van VWS, die gemeenten en woningcorporaties tools in handen geeft om buurtbewoners te informeren over nieuwe woonplekken in hun buurt, die bedoeld zijn voor (dreigend) dakloze jongeren.

De partners in dit project zijn naast TAAK en het team Volwaardige Participatie het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, SamenThuis2030 en Ritzo ten Cate, auteur van het boek ‘Donkerder’.

Wytske Versteeg
Naar het recht om niet te vernieuwen

‘We zullen ons ervoor hoeden om niet [sic] het zoveelste goedbedoelde utopisch project te zijn’, stelde het team Volwaardige Participatie in zijn Plan van Aanpak. Terugkijkend lijkt het project precies dat geworden te zijn wat het juist niet wilde: goedbedoeld, maar, in de ogen van het team zelf, niet erg effectief. Dus vond in februari 2023 een gesprek plaats tussen Volwaardige Participatie en het Jongerenpanel de Derde Kamer, dat bestaat uit jongeren met ervaring met dak- of thuisloosheid.[1] Dat gesprek vormt het uitgangspunt van deze verkenning, die geschreven is vanuit *the benefit of hindsight.* Waar beginnen goede bedoelingen fout te lopen? Welke valkuilen zijn er wanneer aan kunstenaars/ontwerpers gevraagd wordt om een heel systeem te veranderen? En hoe kan dat anders?

1) Zie voor meer informatie over de Derde Kamer: https://www.jongerenpanel3ekamer.nl/wie-we-zijn

→ De kunstenaar als held:
‘Om samen te zorgen voor de vernieuwing die zo hard nodig is.’

Lexicon van pijnlijke woorden:
→ Vernieuwen:
‘helemaal nieuw maken of oude delen vervangen door nieuwe’. Een woord waar niemand tegen kan zijn die van subsidie afhankelijk is.

Het begint in Den Haag. Het Actieprogramma Dak- en Thuisloze Jongeren van het Ministerie van VWS stelt zich ten doel om het aantal dak- en thuisloze jongeren in Nederland terug te brengen tot 0. In het kader van dat actieprogramma, en mede op aandringen van Stichting Zwerfjongeren Nederland, schrijft het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie in april 2020 een open oproep uit. De vraag? Om nieuwe woonconcepten te ontwikkelen voor dak- en thuisloze jongeren.

Nieuwe woonconcepten, want vernieuwing lijkt het sleutelwoord: *nieuwe wegen en mogelijkheden, nieuwe oplossingen, nieuwe inzichten, nieuwe netwerken, nieuwe perspectieven*. Het Stimuleringsfonds wil de negatieve spiraal waarin veel jongeren terechtkomen, doorbreken door *‘een nieuwe partij aan de keten van zorg toe te voegen: ontwerpers.’* Het is een merkwaardig ambtelijke zin in een publicatie die verder juist benadrukt dat ontwerpers een aanzet kunnen geven tot systeemverandering omdat ze gewend zijn om *out of the box* te denken. Of, zoals projectleider Tabo Goudswaard het na afronding van de eerste fase omschrijft: *Vernieuwing vraagt om een vonk: een prikkel die makkelijker op te wekken is door mensen van buiten. Mensen met een frisse blik, die geen belanghebbenden zijn in het geheel, die zich verbazen over hoe de dingen gaan, het gevoel hebben dat het anders moet en daar hun best voor willen doen, ongehinderd door de ervaring en wetenschap van wat in dit werkveld haalbaar is en wat niet.*[2]

2) Goudswaard, T. et al. (2021), Meer dan een dak boven je hoofd: nieuwe woonconcepten voor dak- en thuisloze jongeren. Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, https://bit.ly/3Z2Ij4u, p. 10

Een vonk, een prikkel, een frisse blik — wat kan daartegen zijn? Je ziet het stof al opstuiven, je voelt de nieuwe wind door het systeem waaien, terwijl de ingeslapen ambtenaren met een schok rechtop gaan zitten. In dit verhaal treedt

de kunstenaar/ontwerper op als held, als redder van het vastgelopen systeem. Als een specifiek soort redder bovendien, want Goudswaards woorden echoën het discours van de kunstenaar als ondernemer, als disruptieve innovator. Ze impliceren dat verandering begint bij verstoring, bij een nieuwkomer die niet volgens de regels speelt. Die veronderstelling lijkt nu vanzelfsprekend, maar ooit had het woord innovatie vooral negatieve connotaties: vernieuwing zonder reden, zonder doel.[3] Maar de tijden zijn veranderd. Wat kan er tegen vernieuwing zijn, of beter gezegd: wie?

In elk geval niet degene die helemaal of deels afhankelijk is van subsidie. In die zin zijn kunstorganisaties wel degelijk belanghebbenden in het geheel, of werden dat toen deze oproep uitgeschreven werd. Ze zitten immers in hetzelfde schuitje als de organisaties die zich inzetten voor dak- en thuisloze jongeren. In beide sectoren is meedraaien in de projectencarrousel noodzaak om financieel te overleven, en moeten organisaties dus voortdurend meegaan in de taal van vernieuwing.[4] In de woorden van Jongerenpanel-ondersteuner Fanny Koerts: *dat alle sociale initiatieven en het maatschappelijk middenveld heel druk bezig [zijn] met subsidieplannen schrijven, geld aanvragen, dan heb je weer een beetje geld voor een jaar, of twee jaar of, als je geluk hebt, drie jaar en dan moet je dat weer verantwoorden.*[5]

In die context is het idee van de kunstenaar als ondernemer of entrepreneur niet onschuldig. Zeker niet wanneer die entrepreneur, zoals in deze uitvraag van het Stimuleringsfonds, verandert in *een algemeen idee over hoe organisaties en individuen dingen voor elkaar moeten krijgen.*[6] In de praktijk is het voor een los kunstproject namelijk vrijwel onmogelijk om structurele verandering teweeg te brengen.[7] En dat geldt des te meer wanneer een dergelijk project begint *ongehinderd door de ervaring en wetenschap van wat in dit werkveld haalbaar is en wat niet.* Want *out of the box* denken is mooi, maar wordt minder effectief als je niet weet hoe de binnenkant van die doos eruitziet voor degenen die er al jarenlang dagelijks mee te maken hebben.

→ De kunstenaar als antiheld:
`‘Ik voel me een mislukt kunstenaar in deze situatie.’`

`Lexicon van pijnlijke woorden:`

→ Het systeem:
`manier waarop iets is geordend, de opbouw en samenhang van iets. Een woord dat als excuus gebruikt wordt voor van alles, maar dat in al zijn taaie complexiteit desondanks niet genegeerd kan worden.`

Het team van Volwaardige Participatie merkt al snel dat niet alleen het teweegbrengen van verandering een veel te hoog gegrepen doel is. Het helpt niet dat corona tussenbeide komt: de geselecteerde projecten moeten in een online omgeving aan gemeenteambtenaren gepitcht worden. Maar tijdens die pitch is het voor de kunstenaars onduidelijk waar die gemeentes behoefte aan hebben, wat ze belangrijk vinden, of wie er überhaupt precies aan tafel zit. *Het was*, volgens een

3) LePore, J. (2014) What the Gospel of Innovation gets wrong. The New Yorker, 16-06-2014, https://www.newyorker.com/magazine/2014/06/23/the-disruption-machine

4) Trienekens, S. (2020), Participatieve kunst: gewoon kunst in moeilijke omstandigheden. Rotterdam, V2 Publishing, p. 55.

5) Fanny Koerts, gesprek 16-2-2023.

6) Trienekens, S. (2020), Participatieve kunst: gewoon kunst in moeilijke omstandigheden. Rotterdam, V2 Publishing, p. 70

7) Trienekens, S. (2020), Participatieve kunst: gewoon kunst in moeilijke omstandigheden. Rotterdam, V2 Publishing, p. 71

teamlid, *eigenlijk een schot hagel in de ruimte en misschien raak je iets, misschien niet.*[8] Op dat moment is de subsidie al toegekend, maar moet er nog een partner gevonden worden om van het idee een project te maken. *Maar waarom hebben ze dan geld gegeven?* vraagt een lid van het Jongerenpanel tijdens het gesprek terecht. De bedoeling was dat ontwerpers en kunstenaars zouden samenwerken met gemeentes en zorginstellingen, om het idee uit te werken in een vorm waar de maatschappelijke partner daadwerkelijk behoefte aan heeft. In de praktijk gaat het anders. De maatschappelijke partner blijkt geen energie te kunnen steken in het project en zelfs het simpelweg inplannen van een afspraak is vaak al ingewikkeld. Ook is het moeilijk om in contact te komen met jongerenbegeleiders, omdat die binnen korte tijd wisselen. Er is geen ruimte om te experimenteren of af te wijken van het bestaande stramien. Bijna niemand heeft tijd, want iedereen is al overbelast. Dat laatste geldt zeker voor hulpverlenende organisaties. Mede door het gebrek aan structurele financiering is het voor hen praktisch onmogelijk om te investeren in medewerkers, of in het opbouwen van relaties met de buitenwereld. *Dus alleen maar de organisaties die denken fuck it, ik ga het toch doen, die houden vol, maar als het gaat over zorgen voor jezelf en anderen, het is wel heel vaak roofbouw voor de professionals in die organisaties en daardoor dus ook niet goed voor de mensen voor wie — of met wie — je samenwerkt.*[9]

Daar komt bij dat de uitvraag de ontwerpers op een specifieke manier heeft gepositioneerd: als degenen die het systeem zullen verbeteren. Zoals een teamlid het verwoordt: *je bent eigenlijk buitenstaander en je komt eventjes kijken, en het is ook een positie waarvan wij beseften: het is heel makkelijk praten.*[10] Het is makkelijk praten, maar het is moeilijk om vanuit die positie met elkaar te praten, want professionals zitten logischerwijs niet per se te wachten op gemakkelijke kritiek van buiten. In dit geval ontstaat er dan ook geen team, integendeel: de buitenstaanders worden vooral als risico gezien.

Dat brengt ons terug bij de vraag wat al dan niet haalbaar is binnen een werkveld of systeem. Hoeveel bewegingsvrijheid heeft een individu om onafhankelijk te handelen, eigen keuzes te maken en daarmee verandering teweeg te brengen? Goudswaard is optimistisch over de mogelijkheden van de kunstenaar om het collectief een andere kant op te duwen. Het huidige systeem is ten slotte ook het resultaat van eerder gemaakte afspraken: *Waarom zou je geen andere afspraken kunnen maken en besluiten dáár met zijn allen naar te gaan leven?*[11]

Reframing is het uitgangspunt van deze opdracht en iedereen is het erover eens dat zo’n radicale verandering van perspectief inderdaad hard nodig is. De staatssecretaris zelf hamert op de noodzaak van een paradigmaverschuiving: van thuisloosheid als zorgprobleem naar thuisloosheid als woonprobleem. Dit wordt vanuit het veld ondersteund door de community ‘Alle jongeren een thuis’, bestaande uit 27 initiatieven, organisaties en ervaringsdeskundigen, die het perspectief van de jongeren zelf centraal stelt. Deze coalitie benadrukt echter ook dat alleen een nadruk op ‘wonen eerst’ te smal is, omdat de praktijk nu eenmaal weerbarstig is. En die praktijk bestaat niet alleen uit jongeren met een soms complexe stapeling aan problemen, maar ook uit de tegenwerking van het bestaande systeem met een minstens zo complexe stapeling aan problemen. Organisaties die het anders willen

8) Gesprek 16-2-2023

9) Fanny Koerts, gesprek 16-2-2023. Zie ook: Kansfonds, Alle Jongeren Een Thuis, Instituut Publieke waarden (2022), Daden eerst, https://www.kansfonds.nl/artikelen/van-huis-naar-thuis/, p. 12

10) Gesprek 16-2-2023

11) Goudswaard, T. et al. (2021), Meer dan een dak boven je hoofd: nieuwe woonconcepten voor dak- en thuisloze jongeren. Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, https://bit.ly/3Z2Ij4u, p. 12

Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie

doen door jongeren autonomie en vertrouwen te geven, moeten *waden door een dikke laag modder — of soms zelfs drijfzand — van organisatie- en overtuigingsrompslomp.*[12] Of, zoals een VP-teamlid het achteraf beschrijft: *we kwamen er toen heel snel achter dat heel veel systemisch zo ingewikkeld en complex in elkaar zit, dat er dus heel weinig mogelijkheden zijn om daar doorheen te komen en echt met elkaar aan het werk te gaan.*[13]

12) Kansfonds, Alle Jongeren Een Thuis, Instituut Publieke waarden (2022), Daden eerst, https://www.kansfonds.nl/artikelen/van-huis-naar-thuis/, p. 12

13) Gesprek 16-2-2023

Daarmee is een antwoord gegeven op Goudswaards retorische vraag. Zomaar besluiten iets radicaal anders te doen is in een bestaand systeem zelden een optie. Een systeem is padafhankelijk: door besluiten die in het verleden zijn genomen, worden bepaalde mogelijkheden in het heden moeilijker toegankelijk of verdwijnen zelfs helemaal uit beeld. Dat betekent niet dat verandering in een beleidssysteem onmogelijk is, maar wél dat het een complex, vaak traag en doorgaans politiek proces is. Een kunstenaar die met een systeem wil werken, doet er dus goed aan om zich vooraf op de hoogte te stellen van wat er in dat systeem speelt. Dat vereist oprechte interesse in de doelgroep voor wie de kunstenaar zich primair inzet, maar ook in de professionals die in dat beleidsveld werken, inclu-sief in dat wat zij al of niet haalbaar achten en waarom. Dit was de intentie van Volwaardige Participatie. Maar het is misschien niet zo gek dat de professionals niet erg veel energie in dit proces staken. Want het heeft iets ironisch dat een opdracht die zegt te willen vernieuwen, zo traditioneel te werk gaat. Er is een idee dat met geld wordt beloond, maar de vraag wie daarop zit te wachten komt pas (te) laat in het proces aan de orde.

→ Volwaardige participatie?
‘In gesprek gaan is natuurlijk leuk, maar je komt er niet ver mee.’

Lexicon van pijnlijke woorden:
→ Participatie:
het meedoen aan iets, het deelnemen. Een woord dat vrijwel uit sluitend gebruikt wordt bij ‘kwetsbare’ doelgroepen, maar vaak zonder dat deze groepen echt mede-makers van het gesprek worden.

Nu is het natuurlijk maar de vraag of het wel de rol is van een kunstenaar/ontwerper om iets te maken waarop iemand anders zit te wachten. Druist dat niet in tegen de creativiteit van de kunstenaar, de originele blik die de ontwerper hier nu juist zou moeten bijdragen? Het antwoord op die vraag hangt sterk van het gehanteerde kunstbegrip[14], het idee van wat kunst zou moeten zijn of doen.

14) Trienekens (2020), p. 39 en verder

In haar boek over participatieve kunst maakt Sandra Trienekens een onderscheid tussen twee met elkaar strijdige ideaalbeelden: enerzijds het romantische of puristische en anderzijds het democratische kunstbegrip. De eerste opvatting beschouwt kunst als een autonome, helder te afbakenen en bij voorkeur ‘nutteloze’ uiting, van een autonome kunstenaar, een relatieve buitenstaander en het publiek als passieve beschouwers. De tweede opvatting ziet de kunstenaar juist als een samenwerker, die samen met het ‘publiek’ situaties produceert die liefst esthetisch interessant zijn, maar soms ook gewoon nuttig

en betekenisvol zijn. Hierin staat centraal dat meer mensen de mogelijkheid moeten krijgen om betrokken te zijn bij het proces waarin een kunstwerk tot stand komt.

Terwijl het Stimuleringsfonds in de opdrachtformulering duidelijk oplossingsgericht stuurt en zoekt naar maatschappelijk nuttige resultaten, sijpelen er in de tekst tegelijkertijd elementen door van het eerste kunstbegrip. Er wordt immers geïmpliceerd dat de bijdrage van kunstenaars berust op het feit dat ze autonome buitenstaanders zijn. Ook de vraag naar nieuwe concepten richt de aandacht op een helder afgebakend resultaat. Wanneer het team van Volwaardige Participatie zich in de materie verdiept, blijkt echter dat het ontwikkelen van nieuwe concepten hier misschien helemaal niet aan de orde is. Er zijn — zie de inventarisatie elders in deze publicatie — in het bestaande veld genoeg mooie, effectieve initiatieven en concepten te vinden. Het probleem is dat die initiatieven onvoldoende ruimte en steun krijgen, of zelfs worden tegengewerkt door bestaande structuren, en ook dat ze vaak moeilijk vindbaar zijn voor de jongeren die er het meest behoefte aan hebben. Is het niet veel effectiever om het geld in te zetten voor die bestaande innovatieve initiatieven, vraagt het team zich in toenemende mate af. Het ziet zich geconfronteerd met een ethisch dilemma. Het bestaande systeem draait zozeer om papieren werkelijkheden — om het op papier kunnen verantwoorden van bestedingen, om het leveren van tegenprestaties en het voldoen aan criteria — dat het de hulpverlening aan jongeren vaak sterk in de weg zit. Maar het optuigen van allerlei losse projecten waarmee bestedingen verantwoord kunnen worden, is een deel van dat probleem: het houdt geld bij de jongeren weg. Op die manier worden de kunstenaars/ontwerpers dus ongewild medeplichtig aan het in stand houden van een problematisch systeem.

Tijdens het gesprek leggen de vertegenwoordigers van Jongerenpanel de Derde Kamer mooie plannen op tafel, zoals het maken van een website die kan fungeren als wegwijzer voor dak- en thuisloze jongeren. Maar er wordt ook gesproken over een ludieke ‘bedankcampagne voor de bankverleners’ voor alle vrienden, kennissen en familieleden die door het gastvrij uitlenen van hun bank voorkomen dat anderen op straat moeten slapen. Inmiddels heeft Volwaardige Participatie besloten dit initiatief te ondersteunen. Door een dergelijke campagne komen immers niet alleen de doorgaans onzichtbare bankverleners in de aandacht te staan. Er ontstaat ook een beter, genuanceerder beeld van wat het betekent om thuisloos te zijn, iets waaraan het bij buitenstaanders vaak ontbreekt.[15]

15) Het Beelddepot is een bestaand initiatief dat hiervoor aan de weg timmert

16) Dit was vanaf het begin de intentie van Volwaardige Participatie: eerst kritisch het systeem analyseren, en de jongeren vervolgens een stem geven in gesprekken met de diverse actoren daarbinnen. Die gesprekken kwamen moeilijk van de grond, maar hebben wel geleid tot de bijdrage van Maria Barnas (zie deze publicatie). In die zin speelt het nuanceren van de beeldvorming rond thuisloosheid dus ook een rol binnen Volwaardige Participatie.

Het is jammer dat het contact met het Jongerenpanel pas zo laat tot stand kwam, terwijl het wellicht van het begin af aan sturend had kunnen zijn. Want ook de jongeren denken wel degelijk dat kunstenaars een bijdrage kunnen leveren, en dan vooral aan een genuanceerdere beeldvorming over dak- en thuisloze jongeren en een kritische bevraging van het systeem rondom de jongeren.[16]

Op het gebied van beeldvorming kunnen kunstenaars/ontwerpers helpen om clichés te doorbreken, bijvoorbeeld door mee te denken met initiatieven zoals de hierboven genoemde. Ze kunnen beter zichtbaar maken wat zichtbaarheid verdient, de stem van de jongeren zelf versterken en hen medemakers van het gesprek laten zijn. Maar zo’n productieve samenwerking komt niet ad hoc tot stand, maar

Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie → Volwaardige Participatie

functioneert alleen *als je ook echt heel veel ruimte hebt om te investeren in een duurzame relatie en om echt een gelijkwaardige samenwerking en echt een team op te bouwen. En dat is werk. (...) En als je dat dus doet, langer samenwerken, en ontdekt die is daar goed in, die daarin, dán kan je gewoon heel erg effectief bedenken hoe je een vraagstuk aanvliegt of oplost.*[17] Dat levert misschien een bescheidener rol op voor de kunstenaar, maar ook een die potentieel zinvoller is. Want wie de kunstenaar/ontwerper positioneert als de heldhaftige buitenstaander die het systeem kan opschudden, suggereert impliciet dat creativiteit is voorbehouden aan die buitenstaander en dus niet of veel minder te vinden zou zijn bij bestaande organisaties of thuisloze jongeren zelf. Onbedoeld kan daarmee handelingsvermogen worden afgenomen in plaats van vergroot.[18] Hier botsen echter ook de twee tegenstrijdige kunstbegrippen. Voor het team Volwaardige Participatie rijst de vraag wat een sociale *kunst*praktijk onderscheidt van een sociale praktijk. Levert een participatief wenselijke bijdrage voldoende op vanuit artistiek oogpunt? Is het in dit geval genoeg om kunst in te zetten om zichtbaarheid te verlenen aan waardevolle bestaande praktijken?

Ook de tweede rol, het kritisch bevragen van het systeem, vereist *een aantal jaar intensief met elkaar samenwerken, precies zien waar we tegenaan lopen, waar het systeem niet goed loopt.*[19] In het beste geval leidt een dergelijke intensieve samenwerking tussen social designers en mensen uit het veld tot zinvolle systeemhacks, zoals het Bouwdepot of Bureaucratievrij Geld.[20] Dat bleef in dit geval buiten bereik. Wellicht niet verwonderlijk, want: *hoe het voor mij wel nu klinkt is, net zoals je in de hulpverlening vraaggestuurd of aanbodgericht werkt, dat het nu gewoon was: wij hebben een aanbod. En dat komt door zo'n projectsubsidie die jullie met een kunstbril hebben aangevlogen.*[21]

17) Fanny Koerts, gesprek 16-2-2023

18) Zie ook de kritiek op het doelgroepdenken in Trienekens (2020), p.63

19) Fanny Koerts, gesprek 16-2-2023

20) Zie bijvoorbeeld Daden eerst, p. 13.

21) Fanny Koerts, gesprek 16-2-2023

Conclusie: de evenwichtskunst van de kunstenaarsmindset

In het klassieke heldenverhaal legt de held een reis af die niet alleen de buitenwereld, maar ook zijn eigen binnenwereld ingrijpend verandert. Hier bleek het veranderen van de buitenwereld ingewikkeld. De binnenwereld veranderde wel: de teamleden kregen een voor hen nieuw en ontluisterend beeld van het systeem waarmee thuisloze jongeren dagelijks te maken hebben. Wie in dat systeem de veelgeroemde kunstenaarsmindset effectief wil inzetten, moet bovenal een evenwichtskunstenaar zijn. Terwijl de oproep van het Stimuleringsfonds draaide om vernieuwing, lijkt het systeem minstens zoveel behoefte te hebben aan continuïteit. Paradoxaal genoeg vereist verandering bestendigheid. De problemen zijn urgent — er staan letterlijk levens op het spel — maar er is tijd en ruimte nodig om uit te vinden met wie samenwerking mogelijk is, om te investeren in relaties. Maar juist die bestendigheid ontbreekt zowel voor kunstenaars als voor maatschappelijke initiatieven. Het is ook balanceren tussen in en out of the box denken: tussen de rol van de kunstenaar die als buitenstaander met een vernieuwend idee komt en degene die vooropstelt wat er al aanwezig is en waarnaar vraag bestaat. Een derde wankel evenwicht is dat tussen de verwachtingen van de opdrachtgever, in dit geval het Stimuleringsfonds, en die van de partijen uit het veld. Ook hier

wordt een parallel zichtbaar tussen het vastgelopen hulpverleningssysteem en deze opdracht: de insteek is aanbodgericht in plaats van vraaggestuurd.

Schrijver Ursula K. LeGuin contrasteerde de vaak herhaalde mythe van de held met het veel moeilijker te vertellen verhaal over het repetitieve, weinig spectaculaire werk dat de samenleving in werkelijkheid draagt.[22] In dat laatste, realistischer verhaaltype staan niet de heroïsche acties van een vernieuwend individu centraal. Daar draait het juist om het complexe weefsel van relaties dat zorgt voor continuïteit, maar dat ook verandering mogelijk maken kan — zij het soms pas na veel geduld. De praktijk is vaak te ingewikkeld voor een simpel heldenverhaal. En daar waar een complexere blik op verandering ontbreekt, loopt degene die als held begint groot risico om te veranderen in een tragische antiheld.

Dus, in de wetenschap dat ook dit een naïeve oproep is — het systeem is nu eenmaal weerbarstig: geef organisaties de tijd om te blijven, het recht om niet voortdurend te moeten vernieuwen. Vraag kunstenaars niet om als buitenstaanders een veld te verbeteren, zonder dat ze zich eerst daarin grondig kunnen verdiepen: de grens tussen naïviteit en arrogantie is immers flinterdun. Stel daarom niet het kortstondige heldendom voorop, maar creëer ruimte voor langdurige samenwerking. Een betekenisvolle relatie kan niet zonder vertrouwen en het vergt tijd om dat vertrouwen op te bouwen. Wie echt perspectief wil bieden, moet bescheiden beginnen: zorg wordt gedragen door kleine verhalen.

22) *The Carrier Bag Theory of Fiction*, in: LeGuin, U. (1989) Dancing at the edge of the world, New York, Grove Press.

Colofon

Het project team Volwaardige Participatie bestond uit:
Lotte van den Berg
Marieke Barnas
Patrick Rogiers
Theo Tegelaers
Charlotte Bijl
Andrea Koll
Jakob Proyer

Het concept werd ontwikkeld door:
TAAK in samenwerking met Building Conversation en Patrick Rogiers

Ontwerp:
Felix Salut

Tekst:
Maria Barnas
Wytske Versteeg
Theo Tegelaers met dank aan Lotte van den Berg

Redactie:
Marlies van Hak

Fotografie:
Victoria Ushkanova

Druk:
Raddraaier Amsterdam / Flyer Terry Bleu

Oplage:
300

Inventarisatie flyer:
Patrick Roegiers

Gedicht door Maria Barnas

Met dank aan:
Joy Falkena van Straat Consulaat
Friedolien de Fraiture van Gemeente Den Haag
Fanny Koerts van Up to Us en de jongeren van de Derde Kamer;
Shira, Valeria, Ashley en Fatima.

Deze publicatie kwam tot stand met steun van het Stimuleringsfonds en was onderdeel van de pilot nieuwe woonconcepten voor Dak- en Thuisloze jongeren
TAAK, Juni 2023

Voor het project → **Volwaardige Participatie** is onderzoek gedaan naar verschillende soorten initiatieven die al er al zijn voor dak- en thuisloze jongeren maar helaas onderbelicht blijven. De jongeren hebben geen overzicht en moeten zelf op zoek. → **Volwaardige Participatie** pleit voor transparantie en een centraal aanbod van de beschikbare projecten. Er is geen actueel overzicht. Deze flyer laat op basis van de thema's vanuit het actieprogramma zien welke best practices er nu al zijn. Voor dit overzicht staat een nieuwe vorm van samenwerking centraal en geen marktwerking tussen de organisaties. De basis om jongeren te helpen, ligt hier voor u.

Inventarisatie van best practices van bestaande initiatieven gekoppeld aan het Actie Programma Dak- en Thuisloze Jongeren 2019–2021:

Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:
Wegwijs in kansen:

1 Regie:

Ondersteuning met respect voor de autonomie van jongeren.

JIM

landelijk

www.jimwerkt.nl

staat voor 'Jouw Ingebrachte Mentor' en is bijvoorbeeld een buur, tante, sportcoach of opa. Een jongere kiest zijn eigen JIM. Iemand die hij al kent en vertrouwt of waar hij heen gaat als het thuis even niet lekker loopt. De JIM is iemand die goed kan meedenken over wat er aan de hand is en hoe bijvoorbeeld school of hulpverleners jullie kunnen ondersteunen. Elke JIM is anders. Er is geen goede of foute JIM. Wat belangrijk is, is dat je kind zelf zijn / haar JIM mag kiezen en deze persoon vertrouwt.

OPstap

Den Haag/Rotterdam

www.marprojecten.nl/projects/maatjesproject-opstap

OPstap activeert zwerfjongeren door hen in contact te brengen met jonge vrijwilligers. Samen met hen ondernemen de zwerfjongeren allerlei sportieve en culturele activiteiten (één-op-één of in een groep). Door samenwerking ontstaan er contacten waar zwerfjongeren op terug kunnen vallen. Contacten met mensen van buiten het hulpverlening en de straat zijn belangrijk voor een nieuwe start.

2 Geld:

De jongeren zijn in staat om in eigen levens-ondehoud te voorzien.

Seev

landelijk

www.seevapp.nl

De Seev App helpt jongeren bij het makkelijker betalen van rekeningen, waarbij ze worden aangesproken vanuit hun eigen taal en leefwereld. Organisaties waaraan de jongere iets moet betalen nemen hun verantwoordelijkheid en de jongere wordt ondersteund bij de betalingen. Je leert

door fouten te maken, maar het moet niet zo zijn dat je er niet meer zelf uit kan komen. Met behulp van Seev kunnen jongeren bij het ontstaan van een betalingsachterstand een betaalplan instellen.

Het Bouwdepot

www.hetbouwdepot.nl

Gemeenten

Het Bouwdepot geeft de jongeren financiële rust en ruimte om aan persoonlijke doelen te werken. Zoals het aflossen van schulden, werken aan herstel en het creëren van een stabiele woonsituatie. Jongeren komen hierdoor zelf weer aan het stuur en krijgen zo de regie over hun leven weer terug. Het Bouwdepot richt zich op 18 tot 21 jarigen. Een kwetsbare doelgroep die momenteel tussen de mazen van de wet valt.

3 Skills:

Voor elke jongere eigen gekozen tools om persoonlijk te ontwikkelen.

Project Headspace

www.ease.nl

Maastricht

Jongeren kunnen zonder verwijzing van een arts geholpen worden met hun klachten, problemen of dringende vragen. Dat kan gaan over relaties, seksualiteit, eenzaamheid, ruzies met ouders, maar ook over psychische problemen die dieper zitten. Een van de doelstellingen is om problemen sneller te herkennen en naar een oplossing toe te werken. Maar al te vaak vallen jongeren met psychische problemen tussen wal en schip, en krijgen ze niet —of te laat— de benodigde hulp.

Learn2work

www.jongerenwerkalmere.nl

Almere

Almeerse jongeren in de leeftijd van 18 t/m 27 die zijn uitgevallen op school of werk, een traject op maat bieden middels een dagbesteding bestaande uit theorie — en praktijklessen, activiteiten, coaching en stage. Gedurende dit traject worden de randvoorwaarden gestabiliseerd, zodat jongeren in staat zijn om goed voorbereid met de juiste vaardigheden en competenties terug te keren naar school of werk.

4 Wonen:

Het verzorgen binnen drie maanden van een duurzame en passende woonruimte.

Housing First

www.housingfirstnederland.nl

landelijk

Housing First is een zeer succesvol model (succespercentage van stabiel wonen < 80%), afkomstig uit de VS. Het is een vorm van wonen met ambulante, intensieve begeleiding en bedoeld voor dakloze mensen met meervoudige problemen, waarbij de toewijzing van een woning de start is van een traject waarbij zelfstandig wonen het doel is. Het wordt langzaam toegewerkt naar een plan om te re-integreren in de maatschappij.

Kamers met Kansen

www.kamersmetkansen

Amsterdam

Kamers met Kansen is een project voor (schoolgaande) jongeren die door hun onveilige of instabiele thuissituatie moeite hebben om naar school te kunnen gaan en/of hun dagbesteding vol te houden vol te houden. Ze bieden deze jongeren een kamer en coaching zodat ze vanuit een rustige, veilige plek verder kunnen met hun school en toekomstplannen.

5 Regels:

In de praktijk brengen van helpende regels en met de juiste stappen die jongeren helpen.

Briefadres

www.denhaag.nl

Den Haag

Eén van de actiepunten is al enige tijd het geven van een briefadres aan álle dak- en thuisloze jongeren. Een tijdelijk (6 maanden) briefadres kan hierbij helpen. Een dakloze jongere vraagt een daklozenuitkering aan en toont aan dat hij echt geen vast onderdak heeft. Hij vult een formulier in en ontvangt zijn briefadres binnen 5 tot 10 werkdagen — dat kunnen instanties zoals UWV, Belastingdienst en CJIB gebruiken voor hun post. Eens in de twee weken kan de post worden opgehaald.

Straatapp

www.straatapp.nl

landelijk

Deze app helpt je bij het vinden van de juiste mensen en plaatsen voor informatie en advies over wonen, geld en andere belangrijke zaken. De app informeert je ook over plekken waar je veilig de nacht kunt doorbrengen als dat nodig is, waar je een hapje kunt eten of een kop koffie kunt drinken, of waar je mensen kunt ontmoeten die je verder kunnen helpen. Deze app is tot stand gekomen door de Combinatie.